

[Time: 3 Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. All questions have equal marks.
  3. Figures to the right indicate marks to sub-question.

1. Attempt **any two** of the following.
  - a) Discuss the achievements of Brahmo samaj. 10
  - b) Briefly examine the role of Mahatma Jyotiba Phule in the working of Satyashodhak Samaj. 10
  - c) Describe the impact of Reform movements on Indian Society. 10
2. Attempt **any two** of the following.
  - a) Briefly describe the main stages in the development of western education in India. 10
  - b) Write a detailed note on the role of the Press in Indian National Movement. 10
  - c) Evaluate the significance of Railways in India. 10
3. Attempt **any two** of the following.
  - a) Explain the revenue settlement introduced in India with special reference to Permanent Settlement. 10
  - b) Narrate the Drain Theory as propounded by Dadabhai Naoroji. 10
  - c) Account for the growth of large scale industries in India. 10
4. Attempt **any two** of the following.
  - a) Review the condition of women during the period of your study. 10
  - b) Assess the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in the Upliftment of Dalits in India. 10
  - c) State the causes for the peasant's uprisings during the British rule. 10
5. Write short notes on **any two** of the following.
  - a) Aligarh Movement 10
  - b) Post & Telegraph 10
  - c) Decline of Indian Handicraft 10
  - d) Tribal uprisings during the British rule. 10

TURN OVER

(मराठी भाषांतर)
(वेळ - ३ तास)

गुण : १००

- सुचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. उजवीकडील अंक उपप्रश्नांचे गुण दर्शवतात.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
  - अ) ब्राम्हो समाजाच्या कामगिरीवर चर्चा करा. १०
  - ब) सत्यशोधक समाज चळवळीच्या कार्यातील म. ज्योतिबा फुले यांच्या कार्याचे परीक्षण करा. १०
  - क) सुधारणा चळवळीचा भारतीय समाजावर पडलेला प्रभाव स्पष्ट करा. १०
२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
  - अ) भारतातील पाश्चिमात्य शिक्षणाच्या विकासाचे महत्त्वाचे टप्पे स्पष्ट करा. १०
  - ब) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील वृत्तपत्रांची भूमिका यावर टिप लिहा. १०
  - क) भारतीय रेल्वेचे महत्त्व आधोरेखित करा. १०
३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
  - अ) भारतीय महसूल व्यवस्थेतील सुधारणा कायमधारा पद्धतीच्या संदर्भासहीत स्पष्ट करा. १०
  - ब) दादाभाई नौरोजी यांनी मांडलेल्या आर्थिक निःसारण सिध्दांताचे वर्णन करा. १०
  - क) भारतातील मोठ्या उद्योगधंद्याच्या विकासाचा आढावा घ्या. १०
४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
  - अ) अभ्यासक्रमाच्या कालखंडातील स्त्रियांच्या परिस्थितीचे अवलोकन करा. १०
  - ब) भारतातील दलितानांच्या विकासातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या योगदानाचे मूल्यांकन करा. १०
  - क) ब्रिटीश कालखंडात झालेल्या शेतकऱ्यांच्या उठावाचे कारणे विशद करा. १०
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
  - अ) अलिगढ चळवळ १०
  - ब) टपाल आणि तारायंत्र १०
  - क) भारतीय हस्तउद्योगांचा ज्हास १०
  - ड) ब्रिटीश कालखंडातील आदिवासींचे उठाव १०